

# Spis treści

Wykaz skrótów .....	19
Wstęp .....	21
<b>ROZDZIAŁ PIERWSZY. Zagadnienia wstępne .....</b>	<b>25</b>
I. Pojęcie i znaczenie prawa rzymskiego .....	25
§ 1. Prawo rzymskie .....	25
§ 2. Rzymskie pojęcie prawa i sprawiedliwości .....	26
1. <i>Ius i fas</i> .....	26
2. Próby definicji prawa i sprawiedliwości .....	27
II. Podziały prawa .....	29
§ 3. Ogólna charakterystyka .....	29
§ 4. <i>Ius publicum – ius privatum</i> .....	29
§ 5. <i>Ius civile</i> .....	31
§ 6. <i>Ius gentium</i> .....	31
§ 7. <i>Ius honorarium</i> .....	33
§ 8. <i>Ius naturale</i> .....	34
§ 9. <i>Ius commune – ius singulare</i> .....	35
§ 10. <i>Ius vetus – ius novum</i> .....	35
§ 11. <i>Ius strictum – ius aequum</i> .....	35
III. Systematyka rzymskiego prawa prywatnego .....	36
§ 12. Systematyka Ustawy XII tablic .....	36
§ 13. Systematyka edyktu pretorskiego .....	37
§ 14. Systematyka <i>Instytucji Gajusa</i> .....	38
§ 15. Systematyka pandektowa .....	38
<b>ROZDZIAŁ DRUGI. Historyczny rozwój państwa i prawa rzymskiego .....</b>	<b>40</b>
I. Formy państwa rzymskiego .....	40
§ 16. Periodyzacja .....	40
§ 17. Okres królewski .....	40
§ 18. Republika .....	41
1. Magistratury państwa rzymskiego .....	41



2. Poszczególne magistratury republikańskie .....	42
1. Konsulowie .....	42
2. Dyktator .....	42
3. Cenzorzy .....	43
4. Pretorzy .....	43
5. Trybunowie plebejscy .....	44
6. Edylowie .....	44
7. Kwestorowie .....	44
8. <i>Tresviri capitales</i> .....	45
3. Zgromadzenia ludowe .....	45
1. Zgromadzenia kurialne .....	45
2. Zgromadzenia centurialne .....	46
3. Zgromadzenia trybusowe .....	46
4. Zgromadzenia plebejskie .....	46
4. Senat .....	47
5. Podział terytorialny .....	47
§ 19. Cesarstwo .....	48
1. Pryncypat .....	48
1. Ustrój polityczny .....	48
2. Podział administracyjny .....	49
2. Dominat .....	49
1. Ustrój polityczny .....	49
2. Podział administracyjny .....	50
II. Historyczny rozwój źródeł prawa rzymskiego .....	51
§ 20. Pojęcie i rodzaje źródeł prawa rzymskiego .....	51
1. Pojęcie .....	51
2. Źródła poznania .....	52
III. Rozwój rzymskiego prawa prywatnego .....	53
§ 21. Periodyzacja .....	53
§ 22. Prawo archaiczne (starorzyskie) .....	54
1. Początki prawa. Zwyczaj .....	54
1. Prawo zwyczajowe .....	54
2. <i>Leges regiae</i> .....	54
2. Ustawa XII tablic .....	54
3. Początki rzymskiej jurysprudencji .....	56
4. <i>Leges</i> .....	57
1. <i>Leges rogatae</i> .....	57
2. <i>Plebiscita</i> .....	59
§ 23. Prawo przedklasyczne .....	59
1. Ogólna charakterystyka .....	59
2. Edykty magistratur .....	59
3. Ustawy .....	60
4. Jurysprudencja .....	61
§ 24. Prawo klasyczne .....	63
1. Ogólna charakterystyka .....	63
2. <i>Senatus consulta</i> .....	63
3. <i>Edictum Salvianum</i> .....	64



4. Rozwój jurysprudencji klasycznej. <i>Ius publice respondendi</i> .....	65
1. Kierunki działalności i formy literackie .....	65
2. <i>Ius respondendi</i> .....	66
5. Szkoły prawnicze .....	66
6. Przedstawiciele jurysprudencji klasycznej .....	67
7. <i>Instytucje Gajusa</i> .....	68
8. Konstytucje cesarskie .....	68
§ 25. Prawo poklasyczne .....	70
1. Ogólna charakterystyka .....	70
2. Zbiory konstytucji cesarskich .....	70
3. Jurysprudencja. Ustawy o cytowaniu .....	71
1. Nauka prawa. Prawo wulgarne .....	71
2. Ustawa o cytowaniu .....	72
4. Poklasyczne zbiory prawa .....	72
§ 26. Kodyfikacja justyniańska .....	73
1. Prace kodyfikacyjne .....	73
2. Kodeks .....	74
3. <i>Digesta</i> .....	75
4. <i>Instytucje</i> .....	76
5. <i>Nowele</i> .....	76
6. <i>Corpus Iuris Civilis</i> .....	77
IV. Pojustyniańskie dzieje prawa rzymskiego .....	77
§ 27. Prawo rzymsko-bizantyjskie i jego zbiory .....	77
§ 28. Prawo rzymskie w Europie .....	78
1. <i>Leges Romanae Barbarorum</i> .....	78
2. Szkoła glosatorów .....	79
3. Szkoła komentatorów .....	80
4. Kierunek humanistyczny .....	81
5. Szkoła historyczna i pandektystyka .....	81
6. Recepcja prawa rzymskiego .....	82
7. Kościół i prawo rzymskie .....	82
§ 29. Prawo rzymskie w Polsce .....	84
1. Kwestia recepcji prawa rzymskiego w Polsce .....	84
2. Nauka prawa rzymskiego w Polsce .....	85
<b>ROZDZIAŁ TRZECI. Proces cywilny</b> .....	87
I. Ogólna charakterystyka, rozwój i organizacja procesu .....	87
§ 30. Pojęcie procesu .....	87
§ 31. Historyczny rozwój procesu .....	88
§ 32. Skarga (powództwo) – <i>actio</i> .....	89
§ 33. Fazy procesu zwyczajnego .....	90
§ 34. Organizacja sądownictwa w okresie republiki i pryncypatu .....	91
§ 35. Sędzia prywatny i sądy kolegialne .....	92
§ 36. Jurysdykcja .....	93
§ 37. Właściwość sądu – <i>forum</i> .....	94
§ 38. Strony procesowe i ich zastępcy procesowi .....	95



2. Zdolność sądowa, zdolność procesowa i legitymacja procesowa . . . . .	95
3. Zastępcy procesowi . . . . .	96
II. Proces legisakcyjny . . . . .	96
§ 39. Rodzaje legisakcji . . . . .	96
1. Ogólna charakterystyka . . . . .	96
2. Poszczególne legisakcje . . . . .	97
1. <i>Legis actio sacramento</i> . . . . .	97
2. <i>Legis actio per iudicis arbitrive postulationem</i> . . . . .	98
3. <i>Legis actio per conditionem</i> . . . . .	99
4. <i>Legis actio per manus iniunctionem</i> . . . . .	99
5. <i>Legis actio per pignoris captionem</i> . . . . .	99
§ 40. Przebieg postępowania legisakcyjnego . . . . .	100
III. Proces formułkowy . . . . .	101
§ 41. Geneza i ogólna charakterystyka procesu . . . . .	101
§ 42. Postępowanie w stadium <i>in iure</i> . . . . .	102
1. Wezwanie do sądu – <i>in ius vocatio</i> . . . . .	102
2. <i>Editio actionis</i> . . . . .	103
§ 43. Stanowisko pozwanego . . . . .	103
1. Sposoby zachowania pozwanego . . . . .	103
2. <i>Confessio in iure</i> . . . . .	104
3. <i>Indefensio</i> . . . . .	104
4. <i>Negatio</i> . . . . .	105
5. <i>Exceptio</i> . . . . .	105
§ 44. <i>Litis contestatio</i> . . . . .	106
1. Pojęcie . . . . .	106
2. Skutki . . . . .	107
§ 45. Formułka procesowa . . . . .	108
1. Pojęcie . . . . .	108
2. Części formułki . . . . .	108
1. <i>Intentio</i> . . . . .	108
2. <i>Condemnatio</i> . . . . .	109
3. <i>Demonstratio</i> . . . . .	109
4. <i>Adiudicatio</i> . . . . .	109
5. <i>Exceptio</i> . . . . .	110
6. <i>Praescriptio</i> . . . . .	110
§ 46. Rodzaje skarg ( <i>actiones</i> ) . . . . .	111
1. <i>Actiones in rem – actiones in personam</i> . . . . .	111
2. <i>Actiones civiles – actiones honorariae</i> . . . . .	111
3. <i>Actiones poenales – actiones rei persecutoriae – actiones mixtae</i> . . . . .	112
4. <i>Actiones privatae – actiones populares</i> . . . . .	113
5. <i>Actiones arbitrariae</i> . . . . .	113
§ 47. Postępowanie w fazie <i>apud iudicem</i> . . . . .	113
1. Postępowanie dowodowe . . . . .	113
2. Wyrok . . . . .	115
§ 48. Egzekucja . . . . .	118
1. Pojęcie i podstawy egzekucji . . . . .	118
2. Rodzaje egzekucji . . . . .	118



IV. Ochrona pozaprosesowa .....	120
§ 49. Ogólna charakterystyka .....	120
§ 50. Poszczególne środki .....	120
1. Interdykt .....	120
2. <i>Restitutio in integrum</i> .....	121
3. <i>Missio in possessionem</i> .....	122
V. Proces kognicyjny ( <i>cognitio extra ordinem</i> ) .....	122
§ 51. Organizacja sądownictwa w okresie dominatu .....	122
§ 52. Cechy charakterystyczne procesu .....	123
§ 53. Przebieg postępowania .....	124
§ 54. Wyrok i apelacja .....	125
§ 55. Egzekucja .....	125
<b>ROZDZIAŁ CZWARTY. Prawo osobowe</b> .....	127
I. Osoby fizyczne .....	127
§ 56. Zdolność prawna .....	127
1. Pojęcie osoby i zdolności prawnej .....	127
2. <i>Status</i> .....	128
3. <i>Capitis deminutio</i> .....	129
4. Koniec zdolności prawnej .....	130
§ 57. Niewolnicy .....	130
1. Powstanie niewoli .....	130
2. Położenie prawne niewolnika .....	132
1. Niewolnik jako przedmiot prawa .....	132
2. Udział niewolników w obrocie majątkowym .....	133
3. Zgaśnięcie niewoli .....	135
4. Ustawy ograniczające wyzwolenia niewolników .....	136
§ 58. Wyzwoleńcy .....	137
§ 59. Półwolni .....	137
§ 60. Wolni .....	139
1. Obywatele rzymscy .....	139
1. Nabycie i utrata obywatelstwa rzymskiego .....	139
2. Uprawnienia przysługujące obywatelom .....	139
2. <i>Latini</i> .....	140
3. <i>Peregrini</i> .....	141
§ 61. Osoby <i>sui iuris</i> i <i>alieni iuris</i> .....	141
§ 62. Inne przyczyny wpływające na zakres zdolności prawnej .....	142
1. Infamia .....	142
2. Religia .....	143
II. Osoby prawne .....	144
§ 63. Korporacje .....	144
§ 64. Fundacje .....	145
III. Zdolność do czynności prawnych .....	146
§ 65. Pojęcie zdolności do czynności prawnych .....	146
§ 66. Ograniczenia zdolności do czynności prawnych .....	147
1. Wiek .....	147



3. Płeć .....	149
4. Marnotrawstwo .....	149
IV. Czynności prawne .....	150
§ 67. Pojęcie, rodzaje i skutki czynności prawnych .....	150
1. Zdarzenia prawne – działania – czynności prawne .....	150
2. Rodzaje czynności prawnych .....	151
3. Skutki .....	152
4. Nieważność .....	153
5. Konwalidacja i konwersja .....	154
§ 68. Wady oświadczenia woli .....	154
1. Pojęcie wady oświadczenia woli .....	154
2. Świadoma niezgodność pomiędzy wolą a jej oświadczeniem .....	155
3. Nieświadoma (niezamierzona) niezgodność pomiędzy wolą a jej oświadczeniem .....	156
1. Pomyłka .....	156
2. Błąd .....	156
3. <i>Ignorantia iuris</i> .....	157
4. <i>Dolus</i> i <i>metus</i> .....	157
1. Pobudka w czynności prawnej .....	157
2. <i>Dolus</i> .....	157
3. <i>Metus</i> .....	158
§ 69. Treść czynności prawnych .....	159
1. Elementy treści czynności prawnej .....	159
2. Warunek .....	160
3. Termin .....	160
4. Polecenie .....	161
§ 70. Zastępstwo .....	162

## ROZDZIAŁ PIĄTY. Prawo rodzinne .....

I. Rodzina rzymska .....	163
§ 71. Patriarchalna władza w rodzinie .....	163
§ 72. Agnacja i kognacja .....	164
1. Agnacja .....	164
2. Kognacja .....	164
§ 73. Powinowactwo .....	166
§ 74. Stanowisko prawne osób <i>alieni iuris</i> .....	166
II. Prawo małżeńskie .....	167
§ 75. Pojęcie i zawarcie małżeństwa .....	167
1. Pojęcie .....	167
2. Wymogi zawarcia małżeństwa .....	168
3. Konkubinat i <i>contubernium</i> .....	169
4. Zaręczyny .....	170
5. Zawarcie małżeństwa .....	170
§ 76. <i>Conventio in manum</i> .....	171
§ 77. Rozwiązanie małżeństwa .....	172
1. Sposoby rozwiązania małżeństwa .....	172



3. Zniesienie <i>manus</i> .....	173
4. Małżeństwo ponowne .....	174
§ 78. Ustawodawstwo małżeńskie cesarza Augusta .....	174
§ 79. Skutki zawarcia małżeństwa .....	175
1. Skutki w zakresie prawa osobowego .....	175
2. Skutki w zakresie prawa majątkowego .....	176
1. Ogólna charakterystyka .....	176
2. Darowizny między małżonkami .....	176
3. Posag .....	177
III. Władza ojcowska ( <i>patria potestas</i> ) .....	178
§ 80. Powstanie władzy ojcowskiej .....	178
1. Sposoby powstania władzy ojcowskiej .....	178
2. Urodzenie w małżeństwie .....	178
3. Przysposobienie .....	178
1. Adopcja .....	178
2. Arrogacja .....	180
4. Legitymacja dziecka .....	180
§ 81. Treść władzy ojcowskiej .....	181
1. Władza nad osobami .....	181
2. Władza nad majątkiem .....	182
1. Ogólna charakterystyka .....	182
2. <i>Peculium</i> .....	183
3. <i>Bona materna</i> .....	183
§ 82. Wygaśnięcie władzy ojcowskiej .....	183
1. Sposoby wygaśnięcia władzy ojcowskiej .....	183
2. Emancypacja .....	184
IV. Opieka i kuratela .....	184
§ 83. Sposoby powołania opiekuna .....	184
§ 84. Opieka nad niedojrzałymi .....	185
§ 85. Opieka nad kobietami .....	186
§ 86. Kuratela .....	187

## **ROZDZIAŁ SZÓSTY. Prawo rzeczowe** .....

I. Rzeczy .....	189
§ 87. Pojęcie rzeczy .....	189
§ 88. Rzeczy wyjęte z obiegu .....	190
§ 89. Podział rzeczy będących w obrocie .....	191
1. <i>Res mancipi</i> – <i>res nec mancipi</i> .....	191
2. Rzeczy ruchome i rzeczy nieruchome .....	192
3. Rzeczy pojedyncze – rzeczy złożone – rzeczy zbiorowe .....	192
4. Rzeczy oznaczone co do gatunku ( <i>genus</i> ) i co do cech indywidualnych ( <i>species</i> ). Rzeczy zamienne i niezamienne .....	193
5. Rzeczy zużywalne i nieużywalne .....	194
6. Rzeczy podzielne i niepodzielne .....	194
7. Przynależności .....	195
8. Pożytki .....	195



II. Posiadanie .....	196
§ 91. Pojęcie, geneza i rodzaje posiadania .....	196
1. Pojęcie .....	196
2. Geneza i skutki .....	197
3. Rodzaje .....	197
1. Posiadanie a dzierżenie .....	197
2. <i>Possessio ad interdicta</i> .....	198
3. <i>Possessio iusta</i> oraz <i>possessio iniusta</i> .....	198
§ 92. Nabycie i utrata posiadania .....	199
1. Nabycie posiadania <i>corpore et animo</i> .....	199
1. Nabycie <i>corpus</i> .....	199
2. Nabycie <i>animus</i> .....	200
2. Nabycie wyjątkowe – <i>solo animo</i> .....	200
3. Utrata posiadania .....	201
§ 93. Ochrona posesoryjna .....	201
1. Pojęcie ochrony posesoryjnej .....	201
2. <i>Interdictum uti possidetis</i> .....	202
3. <i>Interdictum utrubi</i> .....	202
4. <i>Interdictum unde vi</i> .....	203
5. <i>Interdictum de precario</i> .....	203
6. <i>Interdictum quod vi aut clam</i> .....	204
III. Własność .....	204
§ 94. Pojęcie i treść własności .....	204
§ 95. Rodzaje i ograniczenia własności. Współwłasność .....	205
1. Własność kwirytarna i bonitarna .....	205
2. Własność na gruntach prowincjonalnych .....	206
3. Ograniczenia prawa własności .....	206
1. Ogólna charakterystyka .....	206
2. Ograniczenia prawa własności wynikające z prawa sąsiedzkiego ...	207
3. Zasada tzw. elastyczności prawa własności .....	208
4. Współwłasność .....	208
§ 96. Nabycie własności .....	209
§ 97. Pierwotne sposoby nabycia własności .....	210
1. Zasiedzenie .....	210
1. Pojęcie i rozwój historyczny .....	210
2. Wymogi .....	210
3. <i>Longissimi temporis praescriptio</i> .....	211
4. Funkcje .....	212
2. Zawłaszczenie .....	212
3. Akcesja .....	213
1. Pojęcie i formy .....	213
2. Połączenie nieruchomości .....	213
3. Połączenie ruchomości z nieruchomościami .....	213
4. Połączenie ruchomości z ruchomościami .....	214
4. Przetworzenie rzeczy .....	215
5. Nabycie własności na pożytkach .....	216
6. Zastawienie .....	216



§ 98.	Pochodne sposoby nabycia własności	216
	1. Mancypacja	216
	2. <i>In iure cessio</i>	218
	3. Tradycja	219
	1. Pojęcie	219
	2. Wymogi	219
§ 99.	Ochrona prawa własności	221
	1. Ogólna charakterystyka	221
	2. <i>Rei vindicatio</i> – skarga wydobywcza	222
	1. Cele skargi	222
	2. Strony	223
	3. Pożytki i nakłady	223
	3. <i>Actio negatoria</i> – skarga negatoryjna	225
	4. <i>Actio Publiciana</i> – powództwo publicjańskie	225
IV.	Prawa na rzeczy cudzej	226
§ 100.	Pojęcie i podział	226
§ 101.	Służebności	227
	1. Pojęcie i podział	227
	2. Służebności gruntowe	227
	3. Służebności osobiste	228
	1. <i>Ususfructus</i>	228
	2. <i>Usus</i>	229
	3. <i>Habitatio</i>	229
	4. <i>Operae servorum et animalium</i>	229
	4. Zasady dotyczące służebności	229
	5. Powstanie i zgaśnięcie służebności	230
	6. Ochrona służebności – <i>actio confessoria</i>	231
§ 102.	Emfiteuza	232
§ 103.	Prawo zabudowy	233
§ 104.	Prawo zastawu	233
	1. Pojęcie i rozwój historyczny zastawu	233
	1. Pojęcie i formy zastawu	233
	2. <i>Fiducia</i>	234
	3. <i>Pignus</i>	234
	4. <i>Hypotheca</i>	235
	2. Powstanie i zgaśnięcie zastawu	236
	3. Przedmiot prawa zastawu	237
	4. Realizacja prawa zastawu	237
	5. Wielość zastawów	238

## ROZDZIAŁ SIÓDMY. Zobowiązania

I.	Pojęcie, ogólna charakterystyka i podział zobowiązań	240
§ 105.	Pojęcie zobowiązania. Podział zobowiązań ze względu na ich charakter	240
	1. Definicje źródłowe zobowiązania	240
	2. Elementy zobowiązania	241



4. Zobowiązania cywilne i naturalne .....	243
5. Zobowiązania jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące .....	244
6. Zobowiązania ścisłego prawa i dobrej wiary .....	245
§ 106. Podmiot zobowiązania .....	245
1. Wielość podmiotów zobowiązania. Zobowiązania podzielne i niepodzielne .....	245
2. Zobowiązania solidarne .....	246
3. Zmiana podmiotu zobowiązania. Cesja .....	247
§ 107. Źródła powstania zobowiązań .....	248
1. Początki rzymskiej <i>obligatio</i> .....	248
2. Źródła zobowiązań w prawie klasycznym i poklasycznym .....	249
§ 108. Przedmiot zobowiązania .....	250
1. Świadczenie w zobowiązaniu .....	250
2. Odsetki .....	252
3. Zobowiązanie specyficzne i gatunkowe .....	252
4. Zobowiązanie przemienne i upoważnienie przemienne .....	253
§ 109. Skutki niewykonania zobowiązania .....	253
1. Podstawy odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania .....	253
2. Szkoda i obowiązek jej naprawienia .....	254
3. Wina dłużnika .....	256
4. Odpowiedzialność z tytułu <i>custodia</i> .....	258
§ 110. Zwłoka .....	258
II. Zobowiązania z kontraktów, z umów nieformalnych oraz jak gdyby z kontraktów .....	259
§ 111. Pojęcie i podział kontraktów .....	259
§ 112. Kontrakt pożyczki ( <i>mutuum</i> ) .....	261
1. Pojęcie i konstrukcja kontraktu pożyczki .....	261
2. <i>Senatus consultum Macedonianum</i> .....	262
3. Pożyczka morska .....	262
§ 113. Kontrakt przechowania ( <i>depositum</i> ) .....	263
1. Pojęcie i skutki prawne zawarcia kontraktu .....	263
2. Szczególne rodzaje depozytu .....	263
§ 114. Kontrakt użyczenia ( <i>commodatum</i> ) .....	264
1. Pojęcie i skutki prawne zawarcia kontraktu .....	264
2. Uprawnienia i obowiązki stron .....	264
3. <i>Commodatum a precarium</i> .....	265
§ 115. Kontrakt zastawu ręcznego ( <i>pignus</i> ) .....	266
§ 116. Kontrakty werbalne .....	267
1. Stypulacja .....	267
2. Inne kontrakty werbalne .....	268
§ 117. Kontrakty literalne .....	268
1. <i>Expensilatio</i> .....	268
2. <i>Chirographum</i> i <i>syngrapha</i> .....	269
§ 118. <i>Emptio-venditio</i> (kontrakt kupna-sprzedaży) .....	270
1. Pojęcie i rozwój historyczny kontraktu .....	270
2. Towar i cena .....	270



4. Odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu ewikcji .....	273
5. Odpowiedzialność sprzedawcy z powodu wad fizycznych przedmiotu sprzedaży .....	273
6. Umowy dodatkowe .....	274
§ 119. Kontrakt najmu ( <i>locatio-conductio</i> ) .....	274
1. Pojęcie i rodzaje .....	274
2. Najem rzeczy ( <i>locatio-conductio rei</i> ) .....	275
3. Najem usług ( <i>locatio-conductio operarum</i> ) .....	276
4. Najem dzieła ( <i>locatio-conductio operis faciendi</i> ) .....	276
5. <i>Lex Rhodia de iactu</i> .....	277
§ 120. Kontrakt spółki ( <i>societas</i> ) .....	278
1. Pojęcie i rodzaje .....	278
2. Obowiązki wspólników i rozwiązanie kontraktu spółki .....	279
3. Spółka a korporacja .....	279
§ 121. Kontrakt zlecenia ( <i>mandatum</i> ) .....	280
§ 122. Kontrakty nienazwane ( <i>contractus innominati</i> ) .....	282
1. Pojęcie .....	282
2. Klasyfikacja .....	282
§ 123. <i>Pacta</i> .....	283
1. Pojęcie .....	283
2. Podział .....	284
§ 124. <i>Pacta praetoria</i> .....	284
1. <i>Constitutum debiti</i> .....	284
2. <i>Recepta</i> .....	285
§ 125. <i>Pacta legitima</i> .....	285
1. Kompromis ( <i>compromissum</i> ) .....	285
2. Umowa darowizny ( <i>pactum de donatione</i> ) .....	286
§ 126. Zobowiązania jak gdyby z kontraktów .....	287
1. Pojęcie i podział .....	287
2. <i>Negotiorum gestio</i> .....	287
3. Bezpodstawne wzbogacenie .....	288
III. Zobowiązania z deliktów i jak gdyby z deliktów .....	289
§ 127. Zobowiązania z deliktów .....	289
1. Ogólna charakterystyka .....	289
2. Podział .....	290
§ 128. <i>Furtum</i> (kradzież) .....	291
1. Pojęcie .....	291
2. <i>Furtum manifestum</i> – <i>furtum nec manifestum</i> .....	291
3. Skargi z tytułu kradzieży .....	292
§ 129. <i>Rapina</i> (rabunek) .....	293
§ 130. <i>Iniuria</i> (zniewaga) .....	293
§ 131. <i>Damnum iniuria datum</i> (bezprawne wyrządzenie szkody w cudzym majątku) .....	294
§ 132. Przepęstwa prawa pretorskiego .....	295
1. <i>Metus</i> (przymus psychiczny) .....	295
2. <i>Dolus</i> (podstęp) .....	296



§ 133. Zobowiązania jak gdyby z deliktów .....	297
1. Pojęcie i rodzaje .....	297
2. Wyrzucenie lub wylanie czegoś z budynku ( <i>deiectum vel effusum</i> ) ...	297
3. Umieszczenie przedmiotu stwarzającego zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu ( <i>positum aut suspensum</i> ) .....	298
4. Odpowiedzialność sędziego niewłaściwie prowadzącego proces ( <i>iudex qui litem suam fecit</i> ) .....	298
IV. Umocnienie i umorzenie zobowiązań .....	301
§ 134. Umocnienie zobowiązań .....	301
1. Sposoby umacniania zobowiązań .....	301
2. Poręczenie .....	301
3. Zadatek .....	302
§ 135. Umorzenie zobowiązań .....	303
§ 136. Umorzenie zobowiązań <i>ipso iure</i> .....	303
1. Wykonanie zobowiązania – <i>solutio</i> .....	303
2. Zwolnienie z zobowiązania .....	304
3. Nowacja .....	305
4. <i>Confusio</i> .....	306
5. <i>Concursus causarum lucrativarum</i> .....	307
§ 137. Umorzenie zobowiązań <i>ope exceptionis</i> .....	307
1. <i>Pactum de non petendo</i> .....	307
2. Potrącenie ( <i>compensatio</i> ) .....	307
<b>Rozdział ósmy. PRAWO SPADKOWE</b> .....	309
§ 138. Ogólna charakterystyka .....	309
1. Pojęcie prawa spadkowego i dziedziczenia .....	309
2. Powołanie do dziedziczenia .....	311
3. <i>Hereditas</i> i <i>bonorum possessio</i> .....	312
§ 139. Dziedziczenie testamentowe .....	313
1. Pojęcie testamentu .....	313
2. Rodzaje testamentów .....	313
1. Starorzymskie formy testamentu .....	313
2. Testament prawa pretorskiego .....	314
3. Testamenty w prawie poklasycznym i justyniańskim .....	315
3. Nieważność i nieskuteczność testamentu .....	316
4. Kodycyl .....	317
5. Niegodność dziedziczenia .....	318
§ 140. Treść testamentu .....	318
1. Ustanowienie dziedzica – <i>heredis institutio</i> .....	318
2. <i>Cautio Muciana</i> .....	319
3. Podstawienie dziedzica – <i>substitutio</i> .....	320
§ 141. Dziedziczenie przeciwtestamentowe .....	321
1. Wydziedziczenie. Dziedziczenie przeciwtestamentowe formalne .....	321
2. <i>Querella inofficiosi testamenti</i> .....	322
3. Zachówek. Dziedziczenie przeciwtestamentowe materialne .....	323
§ 142. Dziedziczenie beztestamentowe .....	324



2. Dziedziczenie beztestamentowe według prawa cywilnego .....	325
3. Dziedziczenie beztestamentowe według edyktu pretorskiego .....	326
4. Zmiany w dziedziczeniu beztestamentowym w okresie pryncypatu ..	327
5. Dziedziczenie beztestamentowe według prawa justyniańskiego .....	327
6. Kwarta ubogiej wdowy .....	329
§ 143. Nabycie spadku i jego skutki .....	329
1. Nabycie spadku .....	329
2. Skutki nabycia spadku .....	330
3. Transmisja powołania .....	331
4. Podatek od spadków .....	332
§ 144. Nabycie spadku przez kilku spadkobierców .....	332
1. Wielość dziedziców. Prawo przyrostu .....	332
2. Zaliczenia na dział spadkowy .....	333
3. Ochrona dziedzica .....	333
4. Spadek leżący .....	334
§ 145. Zapisy .....	334
1. Pojęcie i rodzaje zapisów .....	334
2. Legat .....	335
1. Legat windykacyjny .....	335
2. Legat damnacyjny .....	335
3. Legat <i>sinendi modo</i> .....	336
4. Legat <i>per praeceptionem</i> .....	336
3. Ograniczenie zapisów. Kwarta falcydyjska .....	336
4. Fideikomisy .....	337
5. Fideikomis uniwersalny .....	337
<b>Literatura wybrana .....</b>	<b>339</b>
<b>Łacińskie sentencje prawnicze .....</b>	<b>343</b>
<b>Indeks terminów i zwrotów łacińskich .....</b>	<b>347</b>
<b>Indeks osób .....</b>	<b>371</b>